

УДК 342.9:347.211

КЛАСИФІКАЦІЯ ЗАХОДІВ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРИМУСУ ЯК МЕХАНІЗМ ВПЛИВУ НА СТАН ОХОРОНИ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

**О.В. КУЛЬЧИЦЬКА, здобувачка¹,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України**

У статті досліджується класифікація заходів адміністративного примусу як одного з ефективних засобів забезпечення законності у сфері охорони об'єктів інтелектуальної власності. Розглянуто коло адміністративно-запобіжних заходів, які можуть вчинятися у цій сфері.

Класифікація заходів адміністративного примусу, об'єкти права інтелектуальної власності, юридична відповідальність.

Застосування заходів примусу є заключною стадією діяльності контролюючих суб'єктів у сфері охорони об'єктів інтелектуальної власності та одним із ефективних засобів забезпечення законності в цій сфері.

У спеціальній літературі загальні питання адміністративного примусу досліджено досить ґрунтовно, чого не можна сказати про питання класифікації заходів адміністративного примусу за порушення законодавства у сфері охорони об'єктів інтелектуальної власності, які не дістали однозначного вирішення, незважаючи на їх велике практичне і теоретичне значення. Втім, різні аспекти згаданого питання висвітлювалися у працях Г.А. Андрощука, Ю.Л. Бошицького, Г.В. Корчєвного, О.П. Орлюк, О.О. Підпригори, О.П. Світличного, О.Д. Святоцького, П.М. Цибульова та ін. Разом із тим питанням класифікації заходів адміністративного примусу за порушення законодавства у сфері охорони об'єктів інтелектуальної власності не приділялося достатньої уваги, що і визначає актуальність дослідження.

Метою статті є дослідження класифікації заходів адміністративного примусу за порушення законодавства у сфері охорони об'єктів інтелектуальної власності.

В адміністративно-правовій науці найбільш визнаною є класифікація заходів адміністративного примусу, запропонована М.І. Єропкіним, який в основу класифікації цих заходів поклав мету їх застосування, поділяючи їх на три види: адміністративно-запобіжні заходи; заходи адміністративного припинення; заходи адміністративної відповідальності [1, с. 60–68].

¹ Науковий керівник – кандидат юридичних наук, доцент С.В. Слюсаренко

Незважаючи на те, що у науковій літературі існують аргументовані заперечення щодо певних видів (груп) наведеної класифікації, більшість вітчизняних адміністративістів підтримує поділ адміністративного примусу на заходи запобігання, припинення та адміністративної відповідальності [2, с. 419–420]. Ми поділяємо думку, що такий поділ найбільш чітко відображає правоохоронне призначення адміністративного примусу.

Посилаючись на загальновизнану практику класифікації заходів адміністративного примусу, так само пропонуємо розглянути їх у сфері охорони об'єктів інтелектуальної власності. Першу групу утворюють адміністративно-запобіжні заходи, які мають профілактичний характер. Сутність профілактичного впливу адміністративно-запобіжних заходів, як слушно зазначають вчені-адміністративісти, полягає, по-перше, у тому щоб не допустити протиправної поведінки з боку конкретних осіб; по-друге, в усуненні причин, які сприяють учиненню правопорушень, і у створенні умов, які виключають протиправну поведінку [3, с. 198]. Іншими словами, у сфері охорони об'єктів інтелектуальної власності такими заходами є діяльність уповноважених державних органів та їх посадових осіб, які в межах своєї компетенції застосовують адміністративно-запобіжні заходи, порядок застосування яких регулюється значною кількістю законів та інших нормативних актів.

До адміністративно-запобіжних заходів у сфері охорони об'єктів інтелектуальної власності ми відносимо: здійснення в установленому порядку експертизи; ліцензування діяльності; державну реєстрацію та ведення обліку; стан дотримання суб'єктами господарювання всіх форм власності вимог законодавства; видачу документів для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів; організацію проведення перевірок суб'єктів господарювання на предмет дотримання законодавства; здійснення державного нагляду (контролю) за дотриманням суб'єктами господарювання всіх форм власності вимог законодавства; видача суб'єктам господарювання обов'язкових для виконання розпорядження (приписів) щодо усунення порушень законодавства, виявлених під час проведення перевірок діяльності суб'єктів; внесення подання про усунення причин і умов, які сприяють вчиненню правопорушень.

Таким чином, адміністративно-запобіжні заходи – це комплекс встановлених державою заходів організаційно-правового характеру та іншого впливу, які застосовуються органами державної влади та їх посадовими особами з метою запобігання та виявленню порушень у сфері охорони об'єктів права інтелектуальної власності.

Особливістю цих заходів є те, що вони застосовуються за умови відсутності протиправних діянь і з метою запобігання та виявлення таких. Розглянуте коло адміністративно-запобіжних заходів не є вичерпним, водночас вони відображають найпоширеніші заходи, які можуть вчинятися у сфері охорони об'єктів інтелектуальної власності. Одними із

найчисленніших та найрізноманітніших з усіх адміністративно-примусових заходів є заходи адміністративного припинення.

Відповідна група заходів адміністративного примусу характеризується, насамперед, тим, що їх застосування обумовлено реальною протиправною ситуацією. Вони спрямовані на припинення (переривання) відповідної ситуації (поведінки), встановлення особи порушника, забезпечення у подальшому з'ясування всіх обставин справи й застосування до порушника адміністративного стягнення. Вони не мають своєю метою покарання порушника [4, с. 166].

Заходи адміністративного припинення є неоднорідними і відрізняються один від одного за багатьма ознаками. Тому, у правовій доктрині прийнято поділяти їх на декілька груп – заходи загального і спеціального призначення.

Особливостями заходів адміністративного припинення спеціального призначення є комплекс виняткових, екстраординарних засобів адміністративного впливу, які застосовуються, як правило, коли необхідно припинити протиправні дії, небезпечні для життя і здоров'я людей.

З огляду на предмет нашого дослідження, більш численними з-поміж інших заходів адміністративного припинення є заходи припинення загального призначення, які застосовуються у повсякденній практиці органи спеціальної компетенції у сфері охорони об'єктів права інтелектуальної власності.

Враховуючи специфічність охорони об'єктів права інтелектуальної власності, аналіз чинного законодавства та практики його реалізації дає змогу визначити перелік заходів адміністративного припинення загального призначення, до яких удаються контролюючі суб'єкти у сфері охорони об'єктів права інтелектуальної власності.

До таких заходів адміністративного припинення загального призначення ми відносимо: припинення порушення або вчинення дій, що можуть призвести до порушення законодавства з питань інтелектуальної власності; тимчасове зупинення та заборону переміщення об'єктів інтелектуальної власності на митному кордоні (в тому числі контрафактної продукції); огляд та вилучення у суб'єктів господарювання на необхідний строк, але не більш як 30 днів, об'єктів інтелектуальної власності у разі, коли є обґрунтована підстава підозрювати особу у вчиненні порушення вимог законодавства із інтелектуальної власності; вилучення у разі потреби у суб'єктів господарювання на період до вирішення питання у судовому порядку носіїв, що містять об'єкти інтелектуальної власності, а також перевіряти порядок здійснення технологічних процесів, господарських операцій, пов'язаних з виробництвом, розповсюдженням, прокатом, зберіганням, використанням та переміщенням зазначених носіїв; вжиття в установленому законом порядку спеціальних заходів, у тому числі опечатування і/або вилучення вироблених, імпортованих чи підготовлених до експорту з порушенням вимог законодавства дисків і

матриць, обладнання і сировини для їх виробництва, що не відповідають вимогам законодавства, зокрема не пристосовані для нанесення спеціального ідентифікаційного коду, на період до вирішення питання у судовому порядку; вилучення продукції, до складу якої входять об'єкти інтелектуальної власності та відповідні документи, а також складання протоколу або внесення відповідного запису у протоколі про адміністративний проступок, а у разі закупівлі (у тому числі контрафактної продукції) – акти закупівлі; заборона та тимчасове обмеження діяльності суб'єктів господарювання у разі порушення ними законодавства із інтелектуальної власності; тимчасове призупинення дії або анулювання ліцензії суб'єктів господарювання.

Наведене свідчить, що заходи адміністративного припинення засновані на примусовому припиненні діянь у сфері порушення об'єктів права інтелектуальної власності, які мають ознаки адміністративних правопорушень, а в окремих випадках – і злочинних діянь, спрямованих на забезпечення законності та притягнення винних осіб до юридичної відповідальності.

У ст. 92 Конституції України адміністративну відповідальність, поряд із цивільно-правовою, кримінальною та дисциплінарною, визначено як один із основних видів юридичної відповідальності [5]. У переліку способів реагування контролюючих органів у сфері охорони об'єктів права інтелектуальної власності заходи адміністративної відповідальності посідають особливе місце. Більшість правопорушень, вчинюваних у цій сфері, є адміністративними та негативно позначаються на розвитку інтелектуальної власності. На проблемність адміністративних правопорушень звертає увагу і Верховний Суд України в «Узагальненні застосуванням судами законодавства у справах про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності (ст.ст. 51-2, 164-9)» [6], оскільки до суб'єктів, що реалізують заходи адміністративної відповідальності за порушення об'єктів права інтелектуальної власності, належать судді (суди).

Адміністративну відповідальність за порушення об'єктів інтелектуальної власності можна визначити як захід адміністративного примусу, застосований за вчинення адміністративного проступку, в результаті якого виникла завдається шкода суб'єкту права інтелектуальної власності на належні йому об'єкти такого права. У теорії адміністративного права адміністративні проступки розрізняють за специфічними ознаками, властивими їх об'єктивній і суб'єктивній стороні.

За визначенням Ю.П. Битяка, склад – це сукупність установлених законом об'єктивних і суб'єктивних ознак, які характеризують діяння як адміністративне правопорушення (проступок) [7, с. 176].

Отже, склад правопорушень застосовується до всіх правопорушень у сфері публічного права і є загальновизнаним у науці адміністративного права, а тому відсутність хоча б одного із елементів складу

правопорушення робить неможливим притягнення особи до адміністративної відповідальності. З об'єктивної сторони порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності характеризуються суспільною небезпекою, пов'язаною з елементами складу правопорушення, а завданням Кодексу про адміністративні правопорушення є, зокрема правове забезпечення охорони, прав і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, законів України та інших нормативно-правових актів, а також запобігання адміністративним правопорушенням [8, с. 44–45].

Предметом адміністративного правопорушення є предмети матеріального світу, з приводу яких виникають суспільні відносини, що охороняються нормами адміністративного права. Предмет може мати суттєве значення для окреслення вчиненого, більш точної кваліфікації проступку [9, с. 437].

Чинним на сьогодні КУпАП адміністративна відповідальність передбачена ст.ст. 51-2, 164-3, 164-6, 164-7, 164-9 та 164-13 [10].

Адміністративна відповідальність за порушення об'єктів інтелектуальної власності передбачена й ст. 479 Митного кодексу України [11]. Крім того, ми погоджуємося з думкою, що встановлення законодавцем у ч. 2 ст. 459 МК України адміністративної відповідальності посадових осіб підприємств при вчиненні порушень митних правил підприємствами, санкції цієї статті можуть застосовуватися до суб'єктів господарювання при переміщення товарів через митний кордон у разі порушення ними прав інтелектуальної власності [8, с. 82].

Дослідження класифікації заходів адміністративного примусу у сфері охорони об'єктів права інтелектуальної власності дає підстави визначити адміністративний примус як систему передбачених адміністративно-правовими нормами заходів впливу на свідомість і поведінку людей з метою охорони прав суб'єктів права інтелектуальної власності на належні їм об'єкти права інтелектуальної власності шляхом попередження і припинення правопорушень, а також в накладанні судами (суддями) адміністративних стягнень на винних осіб.

Список літератури:

1. Еропкин М.И. О классификации мер административного принуждения / М.И. Еропкин // Вопросы административного права на современном этапе. – М., 1963. – С. 60–68.
2. Адміністративне право України. Академічний курс : підруч. : у 2-х т.: т. 1. Загальна частина / ред. колегія : В.Б. Авер'янов (голова) та ін. – К. : ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2007. – 592 с.
3. Колпаков В.К. Адміністративне право України : підруч. / В.К. Колпаков; [шеф-ред. В.С. Ковальський]. – К. : Юрінком Інтер, 1999. – 256 с.
4. Адміністративне право України : підруч. – 2-ге вид., змін. і доп. / за заг. ред. Т.О. Коломоець. – К. : Істина, 2012. – 528 с.
5. Конституція України. Прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – С. 141.

6. Узагальнення застосування судами законодавства у справах про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності (статті 51-2, 164-9 КУпАП) // Вісник Верховного Суду України. – 2006. – № 4 (68). – С. 24–32.

7. Адміністративне право України : підруч. / під ред. Ю.П. Битяка. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – 544 с.

8. Світличний О.П. Правова охорона торговельної марки в Україні : моногр. / О.П. Світличний. – К., 2013. – 286 с.

9. Авер'янов В.Б. Адміністративне право України. Академічний курс : підруч. : у 2 т. : т 1. Загальна частина / ред. колегія: В.Б. Авер'янов (голова) та ін. – К. : Видавництво «Юридична думка», 2007. – 592 с.

10. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1984. – № 51. – Ст. 1122.

11. Митний кодекс України від 13 березня 2012 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://search.ligazakon.ua>

В статье исследуется классификация мер административного принуждения как одного из эффективных средств обеспечения законности в сфере охраны объектов интеллектуальной собственности.

Классификация мер административного принуждения, объекты права интеллектуальной собственности, юридическая ответственность.

The article examines the classification of measures of administrative enforcement as one of the effective instruments to provide lawfulness in the field of protection of the items of intellectual property. The circle of administrative protective measures which can be taken in this field was considered.

Classification of means of administrative enforcement, items of intellectual property law, legal responsibility.